

11. 7.

31 32

DE
IVDICIO MIRACVLORVM
IN
SACRA SCRIPTVRA COMMEMORATORVM
CAVTE AB INTERPRETE INSTITVENDO

DISPVATIO

~~~~~

PRAESIDE
IOANNE AVGVSTO NOESSELT

THEOLOGIAE PROFESSORE

AD D. XXIX APRIL. MDCCLXII

PVBLCO EXAMINI SVBIECTA

AB

AVCTORE

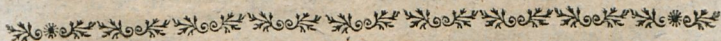
IOANNE GVNTHERO STELLWAGEN

ECCLESIAE BARSTEDENSIS IN FRISIA ORIENTALI

H. T. PASTORE.

EDITIO ALTERA EMENDATIO.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
APVD IOANNIS CHRISTIANI HENDELII VIDVAM
MDCCLXVI.

55

IVSTITIO MIRACULI QVAM

SACRA SCRIPTVRA COMMENRATORVM
CAVTE AS INTERPRET. S. S. S.

DISCITALIO

AVTENTICVS S. S. S.

FRATRID

IOANNIS AVGVSTO NORSELT

AVTENTICVS S. S. S.

AVTENTICVS S. S. S.

AVTENTICVS S. S. S.

AVTENTICVS

AVTENTICVS S. S. S.

AVTENTICVS S. S. S.

AVTENTICVS S. S. S.

AVTENTICVS S. S. S.

AVTENTICVS S. S. S.

AVTENTICVS S. S. S.

ARGVMENTVM
DISPVATIONIS

*Post prooemium de habitu errorum
in indicandis miraculis ad reli-
gionem,*

*Ostenditur: quid sit miraculum ex
sententia scripturae sacrae. §. I.
Atque notae huius definitionis de-
fenduntur. §. II.*

*Tam duplex super ea re quaestio
proponitur, & subiiciuntur*

*I) canones observandi, si ipsa
verba sacrorum librorum hanc
causam definiunt. Et*

*quidem 1. si script. sac. adhi-
bet verbum *σημειον* vel simile.
§. III.*

*quae observatio defenditur
§. IV.*

*aut si usurpat *Φεζαω*: Spiritum
Dei venisse in aliquem:
quae etiam aduersus obiectiones
vindictatur. §. V.*

*2. de observando usu loquendi
in harum rerum enarratione.
§. VI.*

*quem nullo modo dimittendum
esse docetur. §. VII.*

*adiecta admonitione de loquen-
di etiam consuetudine specia-
li tenenda. §. VIII.*

*3. de conferendis locis similibus
S. S. §. IX.*

*II) Proponuntur canones de eo
quod, tacente scriptura, facien-
dum sit*

*1. si res narrata naturae vires
excedit. §. X.*

*2. si nulla plane miraculi vesti-
gia in verbis sacris apparent,
sed*

*3. probabiliter causae natura-
les rei factae ostendi possunt.
§. XI.*

*4. si per miraculum nihil Deus
obtinere potuisset, sed illud
potius cum Dei sapientia pug-
nat. §. XII.*

*Denique post observationem de in-
terpretatione rerum natura-
lium, disputatio finitur. §. XIII.*

Si semper impium est & magno cum periculo verae religionis coniunctum, de rebus diuinis iudicare sic, vt omnia, quae intelligentiam nostram superant, reicienda, atque nihil ab ea remotum esse putemus; tum praecipue in eo ingens impiaque stultitia cernitur, si, quae Deus ad gloriam suam declarandam edidit miracula, per solas causas naturales facta esse temere fingantur. Et enim fit sane ea re, vt multa sacrorum librorum dicta, quae horum miraculorum certissimam mentionem faciunt, ad ludentis ingenii arbitrium torqueantur multaque fingantur a recto eorum sensu ipsaque euentorum veritate longe abhorrentia. Quod non solum per se turpissimum iudicari debet, sed etiam detrimentosum propterea, quod eo ipso narrata omnis paene vsus per huiusmodi prodigia obtinendus apud homines amittitur. Namque ea cum producantur a Deo, vt ex iis Deum praesentissimum virtutesque atque doctrinas diuinas, tanquam ex effectibus suis causas, agnoscant: non potest fieri, quin, quidquid capere ex illis emolumentum possent homines, totum, quantum quantum est, pereat. Ac istis miraculis quoniam verae doctrinae adiunctae sunt, quibus nimirum confirmandis ea seruire omnino debent, nec laedi aliquid coniunctorum, saluo satis altero, potest: certe dubitare non possumus, quin
damnum

damnum miraculis illatum etiam ad ipsa illa decreta sententiasque diuinas pertingat, magnaetque illis tenebrae of- fundantur. Contra ea si quem videmus, qui vbiq; mir- acula somniat, dum forte praeter naturam facta, admiran- da, inexpectata, atque ea quorum ratio naturalis ipsum fugit, & vero etiam talia saepenumero quae per naturae vires existere optime potuerunt, nec, si facta per miracu- lum essent, veram Dei agnitionem promouere magis po- tuissent, pro miraculis vendit; is quidem errat forte ple- rumque tolerabilis, sed errat tamen, & non raro turpis- sime. Deus enim, qui non nisi sapientissime egisse cen- dens est, neque naturam bene constitutam sine legitima caus- sa immutat, non loco ac ratione talia edidisse dicitur per istam sententiam, si rem refecare ad viuum velis; immo cautiorebus, qui fraudem in fingendis miraculis commis- sam sentiunt, suspicio mouetur, miracula, etiam verissima alioquin, ficta esse & ab ingenio humano excogitata. Qua re quantum res sacra detrimenti capiat, facile est videre; vt rectissime CICERO dixerit (de Diuinat. lib. I. cap. 4): *Cum omnibus in rebus temeritas in assentiendo errorque turpis est, tum in eo loco maxime, in quo iudicandum est, quantum auspiciis, rebusque diuinis, religionique tri- buatur. Est enim periculum, ne aut, neglectis iis, impia fraude, aut, susceptis, anili superstitione obligemur.* Iu- diciu igitur miraculorum cum admodum coniunctum sit cum religione eiusque cognitione rectissima: non male ar- bitrati sumus operam collocari, si, quomodo miracula ab interprete agnoscenda sint, breuiter ostenderemus. Faxit summum numen vt hae curae nostrae in gloriam nominis sui cedant.

§. I.

Cum ad curatiorem rei considerationem accurata eius notio permultum faciat; nos quidem non inepte agere putamus, si, quid miraculi nomine veniat, paucis declaremus; quo omnis verborum concertatio euitetur &, quid nobis hic intelligatur, cuius appareat. Possentus quidem hac opera profus superfedere, dum in definiendis istis alios, eosque illam rem subtilius quaerentes, non admodum dissentientes habebimus; aut mittere huius rei ignaros ad Philosophorum scholas, qui sibi cum Theologis istam rem disputandam sumserunt. Sed cum istis sapientiae humanae doctoribus, per ipsam disciplinae suae indolem, id datum sit negotii, ut vnam naturam eiusque admonitionem sequantur; vnica autem miraculorum notitia e testimoniis diuinis, in sacra scriptura propositis, vnice hauriri possit, nisi quod, quomodo, quae per naturam efficiantur, fieri potuerint, philosophia declarat: vnice librorum nobis diuinorum ductum sequi satius visum est & a periculo labendi remotius. Quodsi igitur hos consulimus, necesse erit loca quaedam proferre, in quibus de miraculis haud dubie agitur, atque ex istis notas ad illam rem pertinentes ducere; ad quem vsum adhibebimus dicta Ioh. cap. II. v. 1. seqq. coll. v. 11. Matth. cap. XX. v. 38. sqq. coll. cap. XVI. v. 1. Marci cap. XVI. v. 17. sqq. & Ioh. VI. v. 30. 31. In primo loco IOANNES describit nuptias Canae in Galilaea celebratas, quibus IESVS cum discipulis atque matre interfuit, atque vino deficiente vinum in aquam commutauit. Cuius sectionis versum 11. si conferamus, intelligitur: Iesum hoc ipso facto initium fecisse miraculorum; illam etiam rem, si vere existit, quod credimus scriptoris diuini fide dignissimo testimonio, ita evidens est, fieri per aquae naturam non potuisse, vt omnium mortalium stultissimum esse oporteat, qui miraculum hoc loco factum esse neget. E quo vt notas miraculi cognoscamus,

scamus, placet obseruare: IESVM commutasse hic aquam in vinum, quae res sensu profecto a praesentibus percipiebatur, illaque immutatio eius erat generis vt per naturam rei fieri non potuisset, atque dirigebatur eo, vt gloria IESV CHRISTI h. e. diuina ipsius potestas ac virtus, declararetur, quae alias multis non fuisset futura credibilis. In altero loco narratur, Legis peritos & Phariseos postulasse vt miraculum a IESV ederetur, atque e loco simili cap. XVI. v. I. signum caeleste Sadducaeos & Phariseos requisuisse a CHRISTO apparet. Quem locum iuvat breuiter excutere propterea, quod in explicando illo caelesti signo interpretes discordes esse videmus. Multi enim, atque, vt aliquos nominem, inter veteres CHRYSOSTOMVS & THEOPHYLACTVS, e nostrae memoriae hominibus CAMP. VTRINGA Obs. S.S. libr. II. cap. 15. ac Vener. HEVMANNVS in Explicat. N. Testam. Tom. I. pag. 167-69. hoc σημειον ἐν τῷ ἕρυνῳ intelligunt de miraculo tali, quod a CHRISTO aduersarii eius postulassent in vel ex aëre eliciendum, quemadmodum olim Moses effecisset, vt caelestis cibus, Elias vero, vt ignis ex aëre delaberetur; addiuntque hanc aduersariorum rationem, quod in ceteris a IESV factis miraculis dubium fuisset: sintne ista Satanae ope an diuina virtute effecta? quare aiunt eos signum requisuisse edendum in eo loco, vbi nulla se ostendere vis Satanae sed vnus Dei posset. Quem sensum rectissimum esse dubitamus, primum, quia Iudaei, id quod satis constat, etiam, vt multis videtur, e loco Ephes. II. v. 2., magnam vim Satanae esse in aëre arbitrabantur; quare non poterant profecto ex aëre certum omnique a dubitatione remotum expectare signum, sed eadem obrinisset suspicio, fore, vt illud Satanae ope perficeretur. Deinde vniuersi Euangelistarum commentarii declarant, non ex errore sed malitia Phariseos miracula Christi impugnantes, egisse; quod si igitur huiusmodi, quod illi interpretes volunt, miraculum optassent, certe verendum fuisset illis, ne Christus Eliae instar ignem ex aëre in illos deuocaret vindicaretque miraculorum diuinorum contentum. Quam ob rem magis placet nobis σημειον ἐν τῷ ἕρυνῳ interpretari de signo caelesti

lesti h. e. non dubio, sed aperte diuinam IESV CHRISTI originem doctrinamque declarante, quemadmodum Matth. XXI. v. 25. baprtismus Ioannis *εξ εβραυ* fuisse dicitur h. e. originis ac institutionis diuinæ; vnde patet, Phariseos nihil aliud voluisse, quam vt Iesus effectum, qui sub adsp̄ctum caderet, proferret, eumque ita comparatum, vt pro supranaturali eum habere possent atque inde eum vere a Deo missum intelligere. Porro Marc. XVI. v. 17. 18. multa nominantur *σημεια* a credentibus in nomine CHRISTI peragenda, vt daemonia eicerent, linguis nouis loquerentur, serpentes e medio tollerent, mortifera sine damno biberent atque aegrotos manibus impositis sanarent. Hæc omnia sub sensus cadentia non propria ipsorum vi peragi poterant sed viribus a Christo concessis, effectusque erant, qui doctrinae de Christo diuinitus misso, eiusque verae religioni demonstrandæ inferuiebant. Denique Ioh. VI. v. 30. sqq. vulgus a Christo *σημειον* petit; h. e. rem non v̄sitam & per naturæ vires efficiendam, sed quam sensibus viurpare effectamque virtute plane diuina agnoscere possent, atque idcirco assentiri IESV CHRISTI doctrinae. Nam illud, quod postulant, miraculum comparant cum cibo maioribus suis diuinitus a Mose dato, voluntque simile videre, vt possint Christo credere. Quibus omnibus conficitur, ex modo loquendi, quem sacra scriptura, miraculorum mentionem faciens, adhibet, *miraculum* existere, s̄ quid 1) *sentimus fieri in rerum natura* 2) *non pendens ex vllis naturalibus, iisdemque propria seu naturali vi agentibus caussis, quod* 3) *signum est rei non cadentis sub sensus.*

§. II.

Operæ pretium esse videtur eas, quas adduximus, miraculi notas vberius demonstrare. Ac *primum* quidem dicimus miraculum esse euentum, qui in rerum natura existit & a nobis sensu cognosci potest. Antequam Deus hanc rerum naturam condidit, discrimen nullum erat inter miracula resque naturales, siquidem nihil nisi diuinum numen idque sua vi & natura necessario existit; neque enim quis actus æternos in Deo persona-

personales aut ea, quae virtutum diuinarum effectus in Deo, ad nostrum cogitandi modum, fingimus, i. e. decreta, miracula dixerit. Similisque autem naturam rerum conditam esse concipimus; fingi potest euentus qui vires rerum creatarum superet, adeoque supranaturalis habendus sit. Effectus deinde miraculum esse debet, qui sensu percipitur, & omnes illi effectus, qui sentiri non possunt, licet sint supra naturam, a nemine miracula nominantur. Hinc conseruationem omnium naturae virium non ad ea referimus, quoniam a nobis non nisi argumentando intelligi potest, cum ex eo, quod res perpetuo a Deo pendent, efficiamus, Deum quoque omni temporis momento eas conseruare. Interim non id volumus, vt semper sensibus externis vsurpari debeat res, quae miraculum a nobis appellatur, sed & eam, quam interno sensu percipimus, huc referendam esse putamus. Sic *μετάνοιαν*, atque vt clarissimo exemplo vtar, *μετάνοιαν* Apostoli PAVLI, quam Actor. cap. IX. descriptam legimus, ratione supranaturali percipiebatur, interneque sentiebat PAVLVS vim admonitionis IESV CHRISTI tantam esse apud se, vt, licet pertinaciae Iudaicae odioque in Christum eiusque doctrinam addictissimus, tamen ad meliorem mentem rediret, vehementissimamque religionis christianae inimicitiam cum summo eius amore promouendique honoris Christi studio commutaret. Eadem ratione e verbis PAVLI I Corinth. XIV. v. 4. apparet, haec etiam vera miracula fuisse, quae ipsi illi, qui dotibus ad miracula edenda ornati erant, apud se sentiendo animaduvertebant. Nam cum eum, qui dote instructus sit dicendi peregrinis linguis, quas nunquam institutione didicit vel exercitatione, dicat *σαυτόν εινωδόμεν* h. e. sibi ipsi prodesse & apud se intelligentiam rerum diuinarum animique probitatem augere; satis declarat, tales internum beneficii diuini sensum habuisse, tanquam effectum dotis admirabilis a Deo concessae; quoniam incrementum pietatis eius non magis sine hac beneficii diuini intelligentia, atque haec ipsa non magis sine aliquo sensu, quam omnis humanae voluntatis propensio sine cognitione, atque haec sine sensu, potest existere. Alteram miraculi notam posuimus hanc, vt non penderet ab vl-

B

lis

lis naturalibus, iisdemque naturali vi agentibus causis; unde consequitur, nullam rem, quae naturali modo efficitur, etsi eius efficiendae vis non cadat in certum aliquod genus rerum creaturarum, sed in aliud tamen, sic ut non quidem aliena sit a vi omnium sed vnius alteriusque naturarum creaturarum, ad miracula pertinere. Dare quidem possumus, homines miracula facere posse, cuius rei plurima in sacro codice exempla exstant; at illi tum non propria sua vi agunt, sed eam veluti a Deo mutuati sunt, adeoque, motu illo diuino sublato, cessat etiam eorum vis ad efficienda miracula. Atque id est, in quo omnes vno fere ore consentiunt, ut non necesse videatur iis, qui rem, omni verborum concertatione abiecta, contemplantur, argumentis hanc miraculorum naturam persuadere. Quo etiam ipsi sacri libri tendunt, qui, cum de miraculis loquuntur, ea *diuinitis* atque *regata* appellant. Quae verba non negamus quidem saepe in inuitatis & inauditis vsurpari omnibusque iis, quibus in admirationem homines rapiuntur; sed dicuntur nonnumquam de effectibus etiam talibus, qui nulla vi rerum creaturarum possunt existere; & isto sensu haec verba posita in sacris libris esse, ipsa natura illarum rerum verbaque sacrorum scriptorum docent; qualia sunt, ut his vtat, Actor. III. v. 12. 13. quibus affirmat *PE-TRYS*, non se vi sua, sed ipsum Deum, firmitatem membrorum sanitatemque claudo, quem sanauerat, restituisse. *Tertiam* denique notam, quam in miraculo *requirimus*, non quidem ignoramus, plerumque non referri in miraculorum notis propterea, quod multa miracula exstant, quae, quomodo ad confirmandam doctrinam aut rem non adspectabilem pertineant, non satis apparet. At ex eo quod ignoramus aut non satis dilucide perspicimus, non potest conclusio fieri sic, ut etiam illud, quod non videamus, negetur; & sunt certe multi, qui nobiscum in hoc constituendo miraculorum attributo consentiant, quorum nomina reperies in 10. *CHAPMANNI Eusebio* Tom. I. cap. 2. §. 5. vers. Germ. pag. 82. 83. Neque vero hic *primum* quaerimus: possitne miraculum fieri a Deo etiam alio consilio, quam hoc, ut homines ex eo rem aliquam non adspectabilem eiusque diuinitatem

rem

rem intelligant? quod quidem facile damus propterea quod vna res multiplici potest cum consilio effici, veluti cum Christus redderet coecis, claudis, mutis, mortuis ceterisque videndi, ambulandi, loquendi, viuendique facultatem, id praecipue fecit vt se diuinum esse legatum demonstraret, sed ita quoque vt vel illis hominibus, in quos haec beneficia contulit, vel aliis gratificaretur. Neque porro in ea sumus haeresi, vt arbitremur non nisi ad *doctrinam caelestem* confirmandam edita miracula fuisse. Nam cum de re non adspectabili loquimur, quae confirmari debuerit per miracula, clarum est eo, praeter doctrinam, etiam certitudinem auxilii diuini aliaque referri posse; id quod miracula Gideoni, Simsoni, Ezechiae aliisque exhibita docent. Sed id obtineri volumus: per vsum loquendi sacrae scripturae, qui in hac disputatione vnice regnare debet, nihil quod vires naturae excedit, miraculi nomine donari debere, nisi sit huiusmodi, vt ex eo diuina rei non cadentis sub sensus origo colligi ab hominibus queat. Ista res quoniam ad loquendi consuetudinem in sacris libris receptam pertinet, quae non ex ipsa rerum natura sed claris testimoniis perspicitur; age proferamus ea, quibus inducti, hoc quidquid est, suscipimus. Videlicet constat inter omnes, sacram scripturam, cum de miraculo loquitur, illud *signi* nomine (σημεῖον v. σημεῖον) appellare. Cuius nominis nulla reddi ratio potest, nisi eam velis ipso hoc nomine significare voluisse: in omnibus miraculis cogitandum esse de re aliqua non ita sensibili, vt est ipse ille euentus, qui miraculum appellatur. Nam quoniam haud dubie edocti erant Ebraei, omnia miracula, quae Deus diuersis temporibus ediderat, facta esse ad declarandam eximiam praesentiam Dei, doctrinaeque a *θεωπιετικῆς* propositae miraculisque confirmatae auctoritatem diuinam: hoc *signi* nomen de huiusmodi rebus coeperunt vsurpare; quos imitati sunt postea Iudaei graece scribentes. Contra in nullo, quem vidimus, loco, quidquam, quod miraculum non esset sensu eo, quem defendendum suscepimus, signum dicitur haecenus, quod tamquam miraculum proponitur. Nam etsi obicere quis posset: ortum Christi a Maria virgine Ies. VII. v. 13. 14. signum

ab ipso Deo dici; tamen non *signum* dicitur propterea, quod miraculum fuit, quo nomine, si usum loquendi scripturae sequeris, proprie appellari non potest, tamen certissimum fit, illam rem omnes naturae vires longissime superare; sed quod ex illa natiuitate Messiae iamdudum a Deo posteris Dauidis asserita, atque nunc nouo oraculo confirmata, colligere Achafus debebat, familiam Dauidis, ex qua ortum duxerat, non extinctum iri ab Israelitis vel Syris, qui talia minabantur. Id ipsum etiam, quod volumus, declaratur clarissimis sacrorum librorum locis, in quibus non raro, cum iniecta miraculorum mentione, adiicitur, his ipsis dicti cuiusdam aut doctrinae aut missi ad homines magistri diuinam auctoritatem confirmari debuisse; vt Genes. XV 8. sqq. coll. v. 17. Iud. VI, 17. sqq. Ioh. II, 11. Actor. III, 12. 13. Ebr. II, 4. atque aliis multis in locis qualia §. I. citauimus. Vindicari denique, illustrari saltem, hic definitionis nostrae *signum* ex iis potest, quae Romani aliique sub ostentis & portentis intellexerunt; *quorum nominum vim*, inquit *excerpo* (de Diuin. I. 42.), *verba ipsa a maioribus posita declarant; quia enim ostendunt, portendunt, monstrant, praedicunt, ostenta, portenta, monstra, prodigia dicuntur.* Quae quamuis ipse derideat, tamen id edocet, veteres talia putasse signa deorum, quibus res futuras nullo sensu vsurpandas, sed mente concipiendas declararent.

§. III.

His de miraculis generatim praemissis, in rem praesentem veniamus & disputemus de iudicio miraculorum legitime ab interprete sacrorum librorum ferendo; vbi duplex quaestio moueri ab eo potest, si ad definitum aliquem locum explicandum animus appulerit; prima: vtrum ea, quae in tali loco narrantur, vere ad miracula referenda sint, an habenda eiusmodi, vt per rerum naturam extiterint? Quod si satis constat miraculum agnoscere debere, tum examinanda est altera: quatenus seu qua parte miraculis annumeranda sint ea quae narrantur, quaque minus? Haud scio enim an vllum miraculum efficiatur a Deo sic, vt sine vilo medio agat aut nihil rerum creaturarum ad illum usum adhi-

adhibeat. Hae duae quaestiones possent quidem a nobis separatim disputari atque doceri, quomodo is, qui sacras litteras interpretari velit, optime satisfacere utrique debeat; sed cum istae ita copulatae sint, ut, si de priore praecipitur, fundamenta posterioris ponantur, utraque potius coniunctim tractanda videtur, eoque modo, ut, quid interpreti his in rebus faciendum sit, idoneis argumentis exemplisque declaremus. Prima igitur, quae ab interprete adhibenda videtur, lex talis est: *ut omnes istos euentus miracula putet, qui ab ipsa scriptura hoc nomine appellantur.* Nam cum sacri scriptores neque in iudicando neque in loquendo labi potuerint; certe hac quoque in re non possumus meliorem scriptura sacra ducem sequi. Talia sacrorum librorum testimonia sunt, ut opinor, ea, quae aliquam rem dicunt *σημείον* fuisse, aut *IESVM CHRISTVM* eiusque discipulos *σημεία, τέρατα, δυνάμεις* edidisse. Est tamen hoc, quod dicimus, cum aliqua cautione usurpandum. Nam cum haec verba saepenumero adhibeantur ad exprimenda ea, quae admirabilia sunt sed virtutem naturae non excedunt, aut quae signa quidem sunt sed res non cadentes sub sensus; perspicuum est, canonem a nobis propositum ita esse accipiendum: *nisi doceri possit: eiusmodi rem vel non fuisse praesitam tempore eo, quo signum appellatur, vel fieri per naturam omnino potuisse.* Prioris rei exemplum sit locus is, quem supra §. II. citauimus ex Esa. VII, ubi Deus hoc signum Achaso dedit, quod virgo Messiam editura sit; quod, ut diximus, eo in loco non propterea signum dicitur, quod ista res miraculum fuit, sed quod ille ex aduentu Messiae iamdudum a vrbibus diuinis praedicto capere bonam spem certissimae liberationis ab hostibus instantibus debebat. Posterioris vero rei capiamus exemplum e loco Luc. XXI, 25. ubi *σημεία* exstitura dicuntur in sole, luna & stellis, quas siderum vicissitudines, nulla causa est, haberi pro miraculis, sed magnae & admirabiles indicantur eorum mutationes, e quibus, tanquam signis, cum exstiterint, colligendum sit: diem extremum huic terrarum orbi imminere. coll. loco simili Matth. XXIII, 29. cum istius sectionis v. 3. Neque vero dubitamus fore plerosque, qui omnem hanc

regulam vanam putent, nec satis reperiendo in his rebus vero accommodatam. Nam & ista verba, obiiicient, dubia esse ac rem quaecumque inusitatam & admirabilem exprimentia, & scriptores sacros dicent accommodasse se verbis suis ad vsum loquendi popularem; quare, cum plebs saepenumero noua sibi & nondum ante vel visa vel audita clamet miracula esse, confici his omnibus vocabulis nihil posse, nisi vt vel ea his significentur quae admirabiliter facta sint, non supra naturae vires, vel habita a plebe, non ab ipsis viris sacris, miracula fuerint. Contra quos dicendum esse arbitramur.

§. IV.

Ac primum si quis negauerit omnino his verbis vllum, quod vere ita dici possit, miraculum huiusmodi a Christo vel eius discipulis editum fuisse, quin vtrosque potius admirabilia effecisse eam tantum ob causam, vt homines, per ista, veluti ex somno excitatos, curiosos in indaganda doctrina illis adiuncta redderent. Quod tamen longe secus est. Nam in quibusdam, quae in sacris libris relata legimus, miraculis, ita euident est, naturae vires tantam rem efficere non potuisse, vt temerarium sit nihil nisi admirabile quid & rarum agnoscere, non item omnes naturae vires excedens; vt, si verum est Christum quinque panibus atque pisciculis duobus famem quinque millium virorum expleuisse sic, vt duodecim sportas fragmentis repletas reponere poterint, aut eum mortuos & quidem eos, qui iam quartum diem in sepulchro confecerant, ad vitam reuocasse, & quae sunt generis eiusdem: nemo tam nihil sapit, quin intelligat, tali rei naturae vires nullo modo sufficere. Quam responsonem, quomodo, qui secus sentiant, declinare possint, non videmus, nisi fidem negare narrationibus caelestis voluminis velint. quod quam iniquum sit, docere hic non est necesse, cum alias demonstretur satis. Quod si igitur certum est, multis in locis *σημείων* & similia verba vera miracula significare: eritne credibile, etiam aliis in locis per ista verba talia indicari, donec aduersarij docuerint

non

non clamore aut tanquam Pythio oraculo, sed argumentis idoneis, sacros scriptores illum consuetum loquendi usum deseruisse? Sed isti ad mentem spectatorum opinionemque popularem accommodarunt sese! Audio. Sed admodum vereor, ut hoc dissentientium causam, non nostram adiuuet. Principio id totum est falsum, illius aetatis Iudaeos & auditores Christi a Messia non proprie sic dicta miracula expectasse, aut admirabiliter a Christo facta non numerasse in veris miraculis. Quid enim est 1) quod populus, cum vidisset grande illud longeque excellentissimum signum, Ioh. VI, 14. exclamet: eum, qui tanta fecerit, profecto magnum illum doctorem esse, qui in mundum venturus sit, h. e. Messiam? Et 2) nisi ii, qui rebus a IESU CHRISTO gestis intererant, ea diuina putauerint, sed admirabilia tantum; dicant tamen, qui contra nos disputant, quare necessarium existimauerint Pharisei, ut IESU miracula non diuina, sed ope daemonis peracta clamarent, nisi populus eorum diuinitatem agnouisset? Admirabiles enim res a Iesu gestas esse Pharisei non negabant, sed, eas ut diuinas crederent spectatores, impedire volebant. Istius igitur aetatis Iudaei si illa facta omnino miracula esse crediderunt, ac si scriptores sacri, ut aduersarii nostri volunt, eorum sunt sententiam secuti; tum id, quod volebamus obrineri, verum est: sacros scriptores talia omnino miracula dixisse. Dixisse, ais, verbis id quidem, sed ex animi sui sententia non item! Ergone illa a Christo admirabiliter facta, miracula esse non agnouerunt? illi, qui ex his iubent colligi (Ioh. XX, 30. 31.): IESVM esse CHRISTVM DEIQUE FILIVM? cumque vnum esse per quem homines ad veram possint felicitatem pertinere? Ac Dominus noster IESVS CHRISTVS, cuius professionem ii, qui volunt scripturam sacram interpretari, spernere profecto non debent, quomodo is igitur de his a se factis iudicari voluit? Cum dixisset ad Philippum (Ioh. XIV, 9.): quicumque me videt, patrem videt, h. e. cum plane se Deo parem declarasset, tum vers. 10. addit: ipsum Deum ea facere per Iesum, quae fecisset is, ut sibi crederent. Et Iudaei cum instarent Ioh. VI, 30. ut signum ostenderet, quod viderent eiue fidem adhibere possent, atque

arque prouocarent ad Mosen (vers. 31.), qui maiores suos per quadraginta annos caelesti cibo recreasset; Christus respondet vers. 32.: Non Moses hunc vobis cibum e caelo dedit, sed pater meus. Haec ipsa CHRISTI clarissima professio quid aliud indicat, quam se ea, quae fecerat, plane diuina virtute fecisse, eaque, quae Iudaei *σημεία* dicebant, vera & a Deo ipso facta miracula fuisse?

§. V.

Horum autem locorum, in quibus *σημείον* & cetera eiusmodi virtutis vocabula vera miracula significant, similia sunt ea, in quibus sacri scriptores Spiritum Domini venisse in aliquem s. correptum eum a spiritu Dei dicant. Quam *Φεξίον* ad facultatem edendorum miraculorum referendam esse, perpetuus eius vsus hoc sensu declarat, vt Num. XI, 25. ac 1 Sam. X, 10., vbi, cum adiciatur LXX. seniores a Mose constitutos ac Saulum vaticinatum esse, apparet, hunc modum loquendi non aliter, atque diximus, intelligi debere; vt de loco clarissimo Act. X, 44. coll. v. 46. nunc nihil dicamus. Quod confirmatur sermone illustri Messiae Esa. LXI, 1. qui Spiritum Domini super se ait esse, quoniam a Domino vnctus sit h. e. initiatus ad munus doctoris & sospitatoris inter homines suscipiendum; quam rem dubito an quisquam dicat alio modo sumi debere, quam de diuinis plane dotibus, non per solam humanam naturam ipsi propriis. Concludamus itaque his locis ducti, quod alibi quoque, cum ista phrasis occurrit, eadem res non naturae viribus effecta intelligatur, & vt aliquod exemplum afferam, concludamus Simsonem Iud. XIII, 6., quem inuasisse spiritus Dei dicitur, leonem miraculo interfecisse. Quod negare voluit & ad risum torquere communem interpretationem ille nescio quis? qui in *additamento ad Obsf. selectas* apud nos olim editas Observationem VI. pag. 174. sqq. posuit, in qua, vt alia multa satis inepte congescit, conuclere etiam argumentum conatur (§. VI.) a *Φεξίον*, quam commemorauimus, desumptum. Nam primum non omne ait supra naturae vires esse, ad quod a Spiritu diuino impellimur, vt pre-

ces,

ces, templi frequentationem & alia. Vbi me poenitet miseri hominis & vsum loquendi Ebraeum confundentis cum nostra, non nimis semper accurata, & ignorantis nihil quicquam vere boni fieri ab hominibus posse per vires naturae, sed per diuinam virtutem talia debere effici, si Deo placere debeant. Deinde, ne quis erret, in Ebraeo dicendi genere רוח ה' animum, monet, excellentissimum significare, cuius impetum ille senserit, cum leonem sibi occurrentem vidisset. Iam etiam si demus, רוח saepenumero quamcunque affectionem atque motum in animo esse; tamen רוח ה' animum excellentissimum eiusque impetus exprimere docendum erat, & si sexcenta, quae ille iactat, sacrorum librorum exempla posuisset, bene fecisset; nam mera, vt ita dicam, possibilitate etymologica res nullo modo confecta est. At ecce mihi hominem cautum qui lectores moneat, vt videant, nisi nouo inuento fidem habere velint, quomodo Spiritus S. in Simsone scortatore permanere, quomodo cum capillis abscindi & cum iisdem rursus succrescere potuerit? Istud nimirum est sapere & tanto ingenio dignum! Sed audiamus tamen. Quomodo, inquit, manere Spiritus sanctus in peccatore nefando potuisset? Num is, qui talia dicit, cogitauit, quis sit spiritus Dei, quem occupasse Simsonem sacri libri affirmant? Dubito fere; aut quomodo non vidit, de donis moribusque iis non esse sermonem, quibus probi homines ab improbis discernuntur, sed de istis, quibus nonnulli non natura sed diuinitus ornati fuere ad efficienda ea quae naturae vires superant? Haec posse etiam in improbos cadere, negari idoneis rationibus non potest, suntque horum hominum in sacro codice exempla non omnino nulla, vt Bileami, Caiaphae aliorumque Marth. VII. 22. 23. Neque perspicimus, quomodo hoc Deo indignum sit. Nam quemadmodum videmus, Deum confessores verae religionis excitasse, qui eius veritatem etiam morte sua obsignarent, tamen si non de omnibus eius doctrinis rectissime senserint, si quidem satis erat Deo, capitalium doctrinarum auctoritatem, ab hominum imperate certis temporibus labefactatam, defendere:

C

sic

sic etiam improbos, non absurdum est, miraculis causam Dei confirmare potuisse, cum eorum miracula idonea essent, ad res absconditas, quas efficere Deus per eos volebat, significandas. Veluti Simsoni perspectum esse e talibus miraculis poterat: se esse a Deo destinatum auxilio oppressis Israelitis praestando; Israelitis autem: non esse Deum ita a populo suo alienum, ut huic plane desperandum sit. Quod autem ineptum dicat is, contra quem dicimus, Spiritum sanctum, abscissa Simsonis caesarie, decessisse ab eo, eaque accrescente ad eum rediisse, id non ineptum est profecto, sed ridiculum est aduersarii ingenium, qui res sibi non intellectas miserabiliter detorquet. Si cui Deus tamdiu dotem concederet, linguis numquam perceptis animi sensa exprimendi, quoad linguam haberet; rogo, si lingua illi exscinderetur, cessaretne istud omne, quantum quantum est, donum? Cessaret haud dubie. Ergo cum lingua istud donum exideret. Absurdum hoc esse putandum est? Nihil tale agnosco; & in Simfone res similis absurda est, cui non alia lege, quam seruatis capillis, donum tanta faciendi concessum erat? (Iud. XIII, 5.) Sed instat: 1 Sam. XVI, 23. eum, qui v. 14. *malus spiritus* fuerat appellatus, Spiritum Dei appellari. Quod aduersarium reddere cautiorem potuisset, ut videret *Spiritum Dei* hic non esse significatione bona, nec pro magno animo positum, ut ille volebat, sed malum a Deo Sauli immissum. At quid necesse est, longius aduersus illum disputare? ad alia progrediamur.

§. VI.

Multa sunt in rerum natura, quae cogitationem nostram refugiant; nec ita sumus perspicaces, ut ipsas naturae vires omniaque ea, quae per has effici possint, videamus. Ac earum quoque si summam haberemus intelligentiam, ut iudicare possemus, quod certo in tempore ac causa fieri per naturam posset: tamen, an ipsa decreta diuina hoc modo satis ad effectum perduci queant, atque ita quod natura existere potuit, sic omnino existerit etiam, hoc vero ignoramus; estque necesse, ut naturae an ipsa Dei virtute

virtute effectum sit? Dei ipsius testimonio discamus. Vnde perspicuum est, *primum* ineptum esse, si quis ad imbecillam mentem suam iudicare totam istam rem velit; *deinde*, cum illa res vno Dei testimonio contineatur, vnam sacram scripturam hic esse consulendam, quae omuem istam quaestionem dirimat; *denique* illius sententiam nobis perspectam esse, proptereaque e legitimo locorum sacrorum sensu intellecto omne illud iudicium duci debere. Quae cum ita fiat, nihil in interpretatione admittendum est, quod sit ineptum & ab omni vera interpretatione alienum. E quo genere erat THOMAE WOLSTONI stultitia, qui miracula IESU CHRISTI, quae ab Euangelistis relata legimus, non sensu grammatico sed allegorico volebat intelligi, quod quam ineptum sit omnes vident, qui didicerint, allegoricum s. mysticum sensum ne cogitari quidem sine grammatico v. litterali posse. Nec multo melior est canon, vsu licet paene communi interpretum tritus; non esse a proprio verborum sensu sine manifesta idearum inter se pugna recedendum; qui quam vagus sit & instabilis, alia disputatio sub Praefide nostro habita declarauit.

§. VII

Ex his ipsis, quae proposuimus, consequitur: etiam si interpretatio aliqua speciem non leuem veritatis habeat, isque, qui eam suscipit, quomodo res gesta fuerit, e causis naturalibus probabiliter docere possit; eam tamen propterea admitti non debere, quae pugnet cum loquendi vsu; sed, *si ista loquendi consuetudo requirat, vt miraculum existitisse credamus, illud nullo modo repudiandum esse, quamuis difficultates quasdam tollere non satis possimus.* Nam quoniam nos omnia, quae interpretamur, oportet e loquendi vsu metiri; quidquid eo intellecto cognoscimus in sacris litteris, diuinitus edictum credamus; idque cum comprehendere animo propter inscientiam & imbecillitatem humanam non possumus, ipsius Dei sapientia edocti suscipiamus. A finam Bileami, vt est Num. XX, 28., articulos edidisse ac intelligibiles sonos, vix videtur credibile; quare non est mirandum,

fuisse, qui totam hanc rem fingerent speciem fuisse Bileamo in somno obiectam. Verum haud scio an ista opinio cum verbis diuinis consentiat? Etenim quod ii, qui illam interpretationem probant, non possint vllam idoneam istius rationem afferre, (quod vel ex argumentis celeberrimi cuiusdam Viri apparet, quae confutauit Vener. IO. HENR. PRATIE in disp. aduersus eum edita germaniceque conuersa Bremae 1761. 8.); id igitur primum magno argumento est, ingenio hic plus dari quam ipsis sacri codicis verbis. Ac sunt praeterea, quae disputari in contrariam partem possint. Si *primum* in somno hoc Bileamo dicit contigisse, caue ne ipse somniet; illud enim fingis ad libidinem, nihil apud Mosen reperio. Quodsi somnium fuerit & tale quidem, quale Bileamo alias contigit (vide v. 20.): certe diuinum fuit & naturae vires haud dubie excedens. Ergo miraculum vnum cum altero commutas, & si quaeritur, vtrum exstiterit? fariis est verbis sacris inhaerere quam visionibus tuis. Porro ipse v. 21. docet, expergefatum Bileamum post somnium diuinum fuisse profectum atque tum asinam in via locutam. Denique PETRVS Apostolus 2 Petr. II, 16. Bileamum ait reprehensionem iniquitatis suae meruisse, cum mutum animal humana voce cohibuerit vatis stultitiam. Rogo te, frigidumne foret hoc animal *ἄφωνον* dicere, cum per se clarum sit, *ἄπροφύτων* i. e. asinam, vocem humanam edere non posse, si ista in somno, nec contra naturam, Bileamo contigissent?

§. VIII.

Atque haec, quae haecenus proposita sunt, ita sunt intelligenda etiam, vt, si vel vsus loquendi per se generatimque spectatus, aliquam interpretationem, quae rem vult sine miraculo factam esse, admittat, tamen illa repudianda sit, si definitus aliquis narrandi modus huiusmodi explicationi repugnet. Fit enim saepenumero, vt certum dicendi genus talia non admittat, multaque, in libris poetiis aut in dicendi genere sublimi & concitato rectissime, in plana, summissa simplicique oratione tolerari haud queant. Cuius generis est interpretatio ea, quam dedit

10. CLERICVS & Anglus nescio quis? in libro: *The sun standing still in the days of Ioshua rationally accounted for* by A. O. LL. D. Lond. 1739. 8vo, cuius epitomen exhibet *Bibliotheca Britannica* Tom. XXII. pag. 211-22. Nempe cum sacer textus Iosuaem dicat locutum cum Deo fuisse, nec tamen, quid locutus sit, adiiciat; coniiicit ex Mosis, Israelitarum, Deborae ipsiusque Iosuae exemplo, eum hymno post victoriam reportatam laudasse Deum, in quo hymno, sublimi & audaciori quodammodo dicendi genere composito, solem lunamque sit allocutus, ut victoriam illustrissimam attoniti quasi admirarentur, qualis loquendi modus Psalm. CXLVIII, 3-4. & Iud. V, 20. reperitur. Quam sententiam vult confirmare eo, quod dicat verba: *Sol stete gradum* etc. sumta esse e libro רש , quem סולמוני hymnorum fuisse, colligi posset e 2 Sam. cap. I, 18. Si haec omnia dederim in se recte posse dici, nihil est id ad rem praesentem. Nam neque verum est non commemorari in commentariis saceris ea, quae Iosua ad Deum dixerit, ipsa enim illa verba versu 12. extr. occurrunt, ad solem lunamque dicta illa quidem, sed talia tamen, quibus simul istud miraculum a Deo ex peteret; neque haec verba e libro רש sumta dicuntur, sed rem vere ita factam esse sacri scriptoris testimonio constat *vers. 12. 13.* aut si ista vis verba libri רש esse, verba tamen v. 13. 14. non poetrae sunt sed historici sacri, qui eadem plane repetit quae ante commemorata fuere. Ac si vel verba in simplicissimo sermone usurpata patiantur interpretationem rei gestae talem, quae fieri eam sine miraculo potuisse ostendat, iubent tamen modus eius rei commemoratus resque adiunctae saepius, ut verum miraculum nullo modo negetur. Potest certe sol obtenebrari modo consueto per ipsam naturae constitutionem, sed in plenitudo nullo modo potest. Itaque si legimus tempore eo, quo Christus in cruce vitam posuit, solem fuisse passum splendoremque per tres horas amisisse, de miraculo dubitari nequit. Et vehementissimus clamor, quem ipsam ante spiritus extremi emissionem, hominum saluator edidit, fieri sine vi diuina non potuit;

tuit; neque enim vllius hominis, qui animam agit, vires tantae esse possunt, quantae ad intentissimum vehementissimumque clamorem requirantur. Nec claudo pedum firmitatem restitui posse a rerum natura abhorret, sed ita ei illam restituere, vt id momento fiat vel verbo, atque sic, vt proflire saltareque possit, (Aetor. III, 7. 8.) id vero vel peritissimi medici artificium efficere non potest. Quod si ergo tale quidpiam, quale diximus, extiterit, semper cohibendum est & ad ea, quae in verbis explicandis proponantur, conformandum iudicium, antequam verum miraculum narratum fuisse negemus.

§. IX.

Sed si huius rei nihil in loco explicando reperitur, liberumne est interpreti, rem factam, si ita videtur, e miraculorum catalogo proscribere? Non est profecto. Nam etiamsi verba, quae in illo loco leguntur, videantur plures admittere significaciones aut sententias posse; tamen sapientissimus quisque scriptor, si vocabula incertae significationis vsurpat, nisi in loco ipso, in aliis tamen, praesertim similibus, prodit, quamnam inter plures sententias, quas vsu venit cum aliquo vocabulo coniungi, prae ceteris creberrime aut dato aliquo in loco adhibuerit; neque enim, hac lege neglecta, quisquam posset de verborum istius sensu satis certus esse. Quare si videtur dubium, quo verba, quae aequaliter ad miraculum euentumque naturalem pertrahi possunt, referri debeant, nec alia argumenta controuersiam dirimere possint: huiusmodi locus referendus est, si fieri possit, ad loca magis perspicua, vbi vel eadem vel simillis plane res gesta legitur, atque tum ex illo, quomodo illa extiterit, iudicandum. Sunt quidam interpretes, qui verba Ios. X. v. 11. ita explicant, vt lapides de coelo decidisse & magnum aliquod miraculum extitisse fingant, illamque rem etiam fabulis LIVII aliorumque de huiusmodi pluuia illustrent; quod defendere imprimis conatus est AVGVSTINVS CALMETVS in *disquisitionibus biblicis* disquisit. XIX. edit. Moshem. P. III. pag. 53. 199. Quibus si responderetur, lapides istos magnos paullo post lapides grandi-

grandinis אבני הברד appellari, obuertunt, haec verba non grandinem significare, sed plane lapides, qui eodem cum impetu & copia in terram deciderint. Quod effugium non melius occludi potest, quam aduocato loco Esa. XXX, 30, vbi isti lapides grandinis cum flammis, fulminibus, pluuiisque componuntur; quas res cum nemo sit qui inusitatas aut miracula putet, non magis in loco nostro miraculum fingendum videtur. Contra de loco Actor. V, 15: disputant interpretes: fuerintne aegrotis, qui positi in plateis fuerant, vt umbra ipsos Petri transeuntis sanaret, vere ipsa illa re sanitas restituta; an minus; vt nihil dicere Lucas velit, quam eos, qui hos deposuerint, illo errore abreptos vel umbrac Petri vim sanandi tribuisse? Iam in ipsis quidem Euangelistae verbis nihil est, quod soluere illam quaestionem possit, quare propter illud silentium posterior sententia vincere videtur. Sed mouet nos tamen locus similis Cap. XIX, 12., vt magis inclinemus in contrariam quaestionis partem. Nam cum ibi Lucas dicat, per imposta aegrotis sudaria Pauli, morbos ab illis fuisse depullos; quidni videatur ad veritatem propensior sententia eorum, qui verum miraculum etiam per Petri umbram factum esse arbitrentur?

§. X.

Omnia, quae hactenus dicta sunt, valent in locis iis, in quibus vel ipsis vel similibus ipse diuinus sacri codicis auctor lector admonuit. Sed non omnia sunt huius generis, nec sacris scriptoribus, tamquam historicis, imposta erat lex quocunque in loco, quomodo res facta sit, indicandi. Cum tamen, vt supra docuimus, miracula facta sint ad doctrinam ceterasque res diuinas confirmandas, & litteris etiam hanc ob causam haud dubie mandata: alterutrum sit necesse est, si superiorum regularum nulla accommodari ad locum interpretandum possit, vel nos aliunde de hac quaestione decernere, vel, si huius rei nulla nobis ratio appareat, a rebus incertis assensionem cohibere debere. At quatenam sunt illae aliae quasi rationes & modi, quibus peruenire

nire ad verum huius quaestionis iudicium queamus? Paucis dicam. Primum, si nullo modo doceri possit quomodo aliquid per rerum naturam potuerit effici, ac potius res ipsa cum rerum natura pugnet; miraculum existit. Nam etsi parua est nostra limitibusque circumscripta intelligentia virium naturae; quaedam certe, ita evidens est perpetuoque usu & experientia confirmatum, contra naturae vim & potestatem esse, ut vel cogitare ferio contrarium velle a sensu communi abhorreat. Corpora grauiora habere vim deprimendorum leuiorum atque suo pte nutu ac pondere deferri deorsum; contra leuiora in grauiorem materiam humidam demissa natate, satis constat & ipsa harum rerum natura necessarium existit. Quod si igitur ferrum natusse in aqua dicitur 2 Reg. VI, 6. aut Christum ambulasse in mari, quod ferre Petrum non poterat: non dubitandum est vilo modo, id per miraculum existisse. Et si quinque panes cum duobus pisciculis, administrante Christo, suffecerint ad quinque millia virorum, paene inedia confectorum, non modo famem, sed ad sportas duodecim reliquis fragmentis replendas; profecto nemo tam absurdus est & omni sensu destitutus, quin, si istam rem factam agnoscat, eam naturae vires longe superasse credat. Atque cum pariter sit contra sensum communem existimare, quod ii, qui vim nullam habent ad efficiendum, ut quidquam, quod non est, existat, quod isti, inquam, possint id, quod est, ad nihilum redigere, aut dare rebus vel auferre animam & vitam contra istarum rerum naturam; consequens est, si Christus mortuis, iisdemque iam malum odorem quarto post mortem die emittentibus, vitam reddidit, id sine miraculo factum cogitari nullo modo posse; quare non miror SPINOSAM dicere confueuisse, ut narrat BAEIIVS (in Diction. artic. Spinosa, littera N.) repente se, damnatis sententiis suis, descendere ad communem Christianorum religionem velle, si, Lazarum vere ad vitam reductum esse per Christum, sibi posset persuadere. Ac eo maior fit nostra de miraculis editis certitudo, si illi, qui rem non ita per miraculum factam esse defendunt, rationem excogitare coacti sint, quae multo magis naturae ordinem

nem turbaret, quam ipsum miraculum. Nam quoniam Deus, propter summam sapientiam, exactissimam sequitur parsimoniae legem: certe, quae aequae bene minori miraculo effici possunt, non efficiet sic, ut plures adhuc naturae leges tollat. Vnde admiranda est lenitas eorum, qui, cum legant Apostolos, per Spiritus sancti virtutem, facultatem accepisse loquendi linguis, quarum numquam antea intelligentiam habuerint, hanc dotem iis tribuendam esse negant atque arbitrantur, iis, qui eos loquentes audierant, visum fuisse, quod Apostoli non sua sed peregrinis linguis repente inciperent loqui; neque cogitant multo plurimum mentes commutari quasi diuinitus debuisset, quam tum, cum soli Apostoli inusitatam hanc dotem acceperint. Eiusdem vitii accusanda est ludicra MORHOFFII opinio, quam in *Hyaloc. a. se* suo (Kilon. 1683.) proposuit, in quo libro vult perfuadere lectoribus: quemadmodum constet, sonitu vel clamore apte ad aliquod corpus directo illud confringi posse; sic non ineptum esse sed verisimile admodum, muros Hierichuntinos Ios. VII, 20. cornuum sono atque intento Israelitarum clamore fuisse deiectos. Quod si fieri debuisset, certe multo plura omnemque cogitationem longe superantia concurrere ad tantum impetum debuissent, quae tamen vehementer dubito ut tantam vim habere possint, quanta adfuit, si miraculum in illa resumitur: meque vehementer poenitet artis bellicae, quae nostra aetate ad tantum fastigium euecta dicitur, quod nostri homines puluere omnibusque tormentis bellicis ea efficere non possint, quae Israelitae, ut MORHOFFIO placet, clamore solo effecerunt. Sed aduersus hoc somnium digna est, quae conferatur, observatio ad loc. cit. Iosuae, quae legitur in Bibliis cum doctorum in Anglia virorum Observationibus, etiam germanice editis, Tom. III. pag. 75. 76.

§. XI.

At non sunt omnia rerum admirabilium & inusitatarum, quas sacri libri commemorant, exempla huiusmodi, ut, si ipsa verba sacra rem non definiant, nihil negotii sit iudicare, quid de

D

de modo, quo factae sint, vel diuino vel naturali sentiendum sit. Quare hunc alterum canonem ponimus: *si accurata naturae eiusque virium intelligentia nihil valet ad hanc causam definiendam, non fingenda esse miracula, ubi nulli sint in vltimo sacri voluminis loco miraculorum vestigia notata: etiamsi talem rem mente non satis complecti queamus aut docere, qua via & ratione effecta fuerit.* Namque si Deus tali aliquo in loco indicare miraculum voluisset, hoc certe aliquo modo significasset; quomodo enim si cetera, quae proposuimus, indicia nihil quicquam huius rei prodant, aliter, quam admonitione diuina edocti, illam rem possemus atque eo confirmatam veram religionem intelligere? & quomodo non alienum a caelestibus verbis sensum ementiri? Illustrem illam rem, quae tempore Hiskiae regis exstitisse in solario Achasi narratur 2 Reg. XX, 11. & Esa. XXXVIII, 8., vt umbra indicis decem gradibus retracta fuerit, multi comparant cum miraculo Iosuae aerate in sole facto, nec illam modo commutationem in umbra sed ipso in sole eiusque cursu effectam fuisse fingunt. Quod fit sine ipsius scriptoris facti consensu, qui eius rei ne verbo quidem mentionem iniicit; ac si ad Esaias verba prouocant, qui talem videatur vicissitudinem ipsius solis narrare, non cogitant, *solis* vocabulum vel tropice vel optice positum esse, quod ipsa ostendunt clarissima verba & ESAIAE & scriptoris librorum, qui nomen a regibus habent. Adde quae S. Vener. DIETELMAIERS ad Biblia citata Tom. IV. p. 478. seqq. doctissime monuit contra secus sententiarum argumenta; neque tamen is neque alius, qui nostrae sententiae est, verum miraculum ibi contigisse negat, sed nolunt illud fingi grandius, quam per verba diuina licet. Similiter Luc. IV, 30. aut Ioh. VII, 59. cum Christus medios per hostes transiisse dicitur, atque post reditum ad vitam Ioh. XX, 19. per ianuam diligenter clausam: plerique sunt, qui nescio quid miraculi vident, disputentque etiam, quo modo illud exstiterit? vtrum sic, vt Christus eorum, qui aderant, veluti oculos obscurauerit, an effecterit, vt ipsum corpus suum videri non posset? an hoc cadat in corpora eorum omnium, qui restitutam experti sunt animi cum illustro-

illustriori corpore coniunctionem, vt comprimi dilatarique hoc corpus pro arbitrio possit; & quae sunt generis eiusdem. Quae omnia sunt nugatoria incertaeque disputationis, dum nondum constat vel e scriptorum sacrorum verbis vel aliunde etiam haec omnia contra naturam facta fuisse; nec miraculo opus est, vt quisquam, praesertim magna hominum multitudine praesente, se aliorum oculis repente subtrahat, vel ianuas clausas magna vi atque impetu perrumpat. Quod quando e causis naturalibus quomodo manare poterit, probabili ratione doceri potest, tum *tertio* loco, adiunctisque cautionibus iis, quas in omnibus huius generis praecipis posuimus, praeter rem diceremus miraculum extitisse. Quod si enim Deus, vt in ipsis theologiae elementis demonstratur, non prodigus est in edendis miraculis, nec rerum ordinem & coniunctionem continentem sine necessitate inuertit: Deum non sapientissimum profiteremur, si diceremus, tamen eum miraculo effectuisse, quae aeque bene & ad consilium eius exsequendum accommodatissime, per vim naturae possent obtineri. Somnium vxoris Pilati Marth. XXVII, 19. si quaeritur: vtrum naturale fuerit an fecus? nihil enim verba ipsa declarant: nos non pudet esse sententiae eorum, qui illud e miraculorum catalogo proseribant. Neque enim id dubitationem habet, cum IESU CHRISTI miracula omnem fama sua terram Iudaicam repleuissent, Procuratoris Romani vxorem magna illa atque admirabilia de Iesu audiuisse. In quem Iudaeos immortali odio incensos vt vidit a PILATO milites postulasse, quorum ope iam eum comprehenderent & Procuratori iudicandum traderent: facile est profecto ad iudicandum, ea ipsa nocte, qua haec omnia debebant peragi harum rerum species feminae fuisse in somno obiectas, quae effecerunt, vt, cum IESVM ad iudicium raptum intelligeret, maritum de eius innocentia admoneret; quamuis non negemus Deum, sapientissimum omnium, quae sunt, moderatorem, & ita rerum ordinem adiuuistrasse, & propterea quoque omnem hanc rem in sacros libros referendam curasse, vt constaret, ipsos illos homines, qui fuerint a vero vnus Dei cultu remoti, rectius atque aequius Iudaeis de Christo eiusque innocentia summa iudicasse.

§. XII.

Denique si sacra scriptura neque in aliquo, de quo quaestio est, loco neque in simili, ullam habet miraculi significationem, ac nihil tum excogitari potest, quod obtinere Deus per miraculum aliquod vel voluerit vel potuerit etiam, aut, (quoniam obicietur, nos non habere idoneam consiliorum diuinorum mediiorumque ad ea exsequenda pertinentium notitiam.) si per factum huiusmodi miraculum adeo impeditum fuerit aliquod nobis cognitum consilium Dei: vel Deum, sequitur, sine causa egisse & pugnasse aduersus se ipsum (quod defendere quam ineptum est & ab omni pietate abhorrens!) vel eam rem nullo modo pro miraculo habendam esse. Deum, ut hoc vtar, clarum est per miracula praesente Pharaone per Moysen Aaronemque facta, demonstrare voluisse: vere suos legatos hos esse, seque velle ut a rege gens Israelitica dimitteretur. Enimvero disputant interpretes, cum Chartummaei Aegyptii miracula Moysi fuerint imitati, quamam vi horum miracula facta fuerint, iuntque, qui dicant: ipsum Deum ad aliquot tempus suam vim dedisse Chartummaeis; quod nobis multis de causis non videtur. Sed, ne suscipiamus disputationem ab hoc nostro instituto alienam, hoc vnum placet premere, quod Deus, si Chartummaeis commodasset, ipse pugnasset aduersus sese commodumque impediisset, quod Pharaon cum suis, e Moysi miraculis nanciscii potuisset, ut de vi diuina in miraculis Moysi praesente certior redderetur. Neque vero hanc opinionem suam defendere ita possunt, ut dicant: vel propter ea Deum Chartummaeos in tribus primis miraculis adiunxisset, ut eos postea tentantes quartum miraculum in sciniphibus producendis Exod. VIII, 18. seq. desereret, atque si cogere publice confiteri: hic Dei digitum h. e. vim conspicuam esse. Namque semper in istis tribus miraculis locum haberet illud Cassianum: *Cui bono?* & causa esset quaerendi: cur, cum per vnum miraculum iam cogi vel Pharaon vel Chartummaei potuissent ut diuinam vim in miraculis Moysi agnoscerent, etsi illa tria non ante facta fuissent, tamen Deus voluerit veris miraculis fraudem Chartummaeorum aliquantum adiunare?

§. XIII.

Postremo si per haec, quae haecenus disputata fuere, cognitum sit inter-preti, euentum aliquem vel nullum vel non prorsus miraculum fuisse, atque sic vel omnia vel quaedam ex causis naturalibus explicari posse; non ad libidinem fingendus est ab eo modus, quo ille existerit, sed excutiendum omne textus sacri argumentum, atque videndum, vtrum ex eo modus duci vel eo coniecturae nostrae confirmari satis queant, quae tum optimae, putandae sunt, si & istis verbis sacrorum librorum & naturae rerum, legibusque, quas illa sequitur, maxime consentaneae sunt. Faxit autem Deus O. M., cuius & virtus & sapientia tot tantisque modis hominibus se conspicendam admirandamque praebuit, ut, nunquam leuitate, vanitate, superstitione aut diuinarum rerum contentu abducti a veritate, Deum vbiuis praesentissimum agnoscamus, & ipsius nutu ducti puro animo gratissimamque mente cogitemus mirabilia Dei, & tamquam in speculo intueamur eum, cuius admiranda benignitate recreabimur in perpetuum. Isti soli sapienti Deo sit laus & gloria in omnia saecula!

AB: 194322

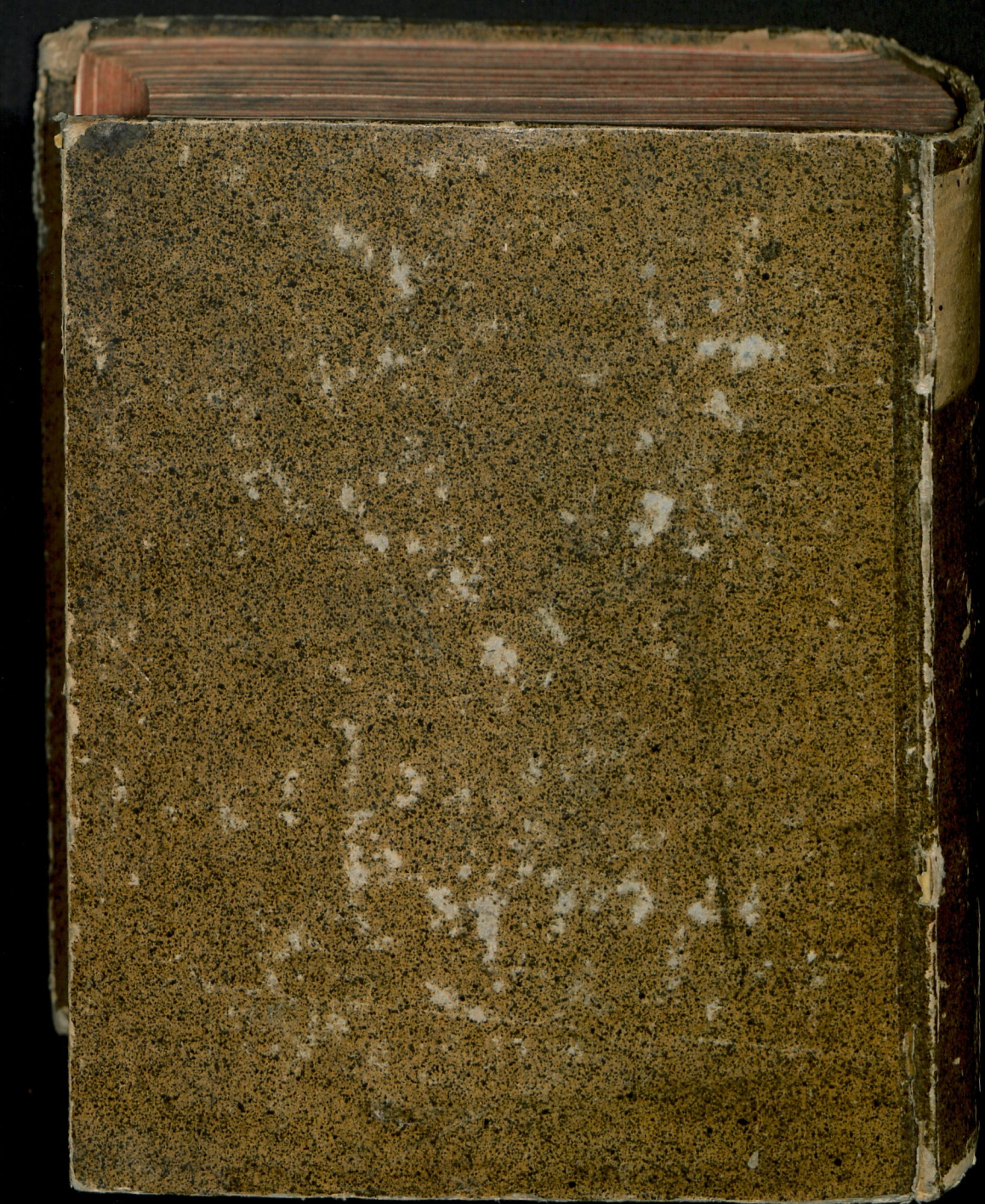
ULB Halle 3
003 249 751

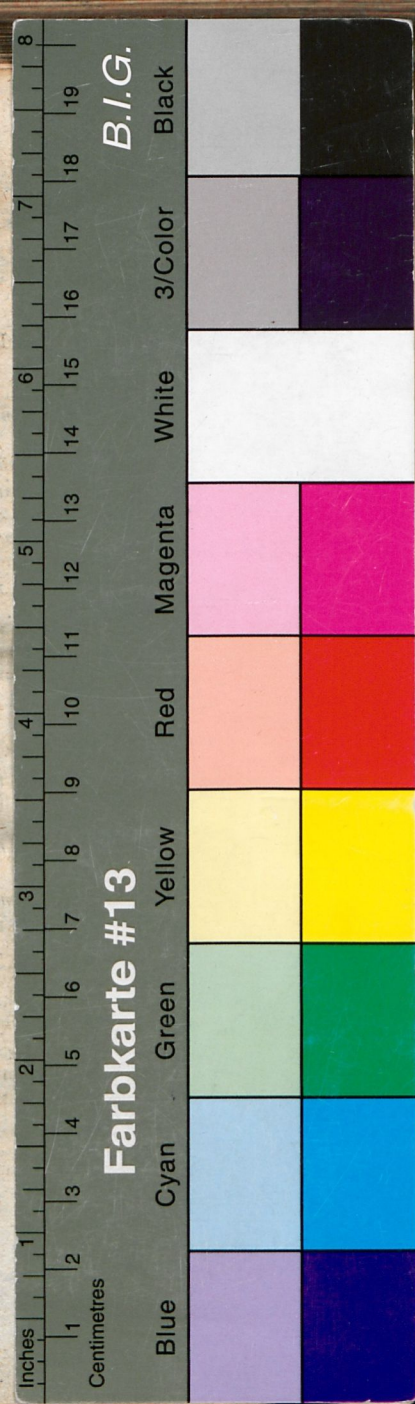

sb.

12

31 32

DE
IVDICIO MIRACVLORVM
IN
SACRA SCRIPTVRA COMMEMORATORVM
CAVTE AB INTERPRETE INSTITVENDO

DISPVTATIO

PRAESIDE
IOANNE AVGVSTO NOESSELT

THEOLOGIAE PROFESSORE

AD D. XXIX APRIL. MDCCLXII

PVBLCO EXAMINI SVBIECTA

AB

AVCTORE

IOANNE GVNTHERO STELLWAGEN

ECCLESIAE BARSTEDENSIS IN FRISIA ORIENTALI

H. T. PASTORE.

EDITIO ALTERA EMENDATIOR.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
APVD IOANNIS CHRISTIANI HENDELII VIDVAM
MDCCLXVI.